

تاوان شرکت در نزاع

شرکت در درگیری بسته به میزان خسارت وارده، مجازات‌هایی چون قصاص، دیه و حبس را به دنبال دارد ...

شرکت در درگیری بسته به میزان خسارت وارده، مجازات‌هایی چون قصاص، دیه و حبس را به دنبال دارد
تاوان شرکت در نزاع

جام جم آنلاین: مرز بین زندگی آرام و زندگی پرتشویش به باریکی یک پوست. بعضی وقت‌ها برای این‌که آرامش به هم بخورد یک اتفاق ساده کافی است. یک عصبانیت، یک از کوره در رفتن و یک چشم را بستن و به چیزی فکر نکردن. مرز خویشتنداری را که پشت سر بگذاری آرامش به هم می‌خورد حتی پای خانواده و هر کس که به نوعی به تو وابسته است هم به میان می‌آید، خودت که اصلاً قربانی اصلی می‌شوی، هم زندگی آرام را از دست می‌دهی و هم جان و آبرویت را درست وقتی که تصمیم می‌گیری برای تخلیه ناراحتی و عصبانیت یکی از مهره‌های یک درگیری و نزاع شوی.

شرکت در منازعه یعنی روی آوردن به ضرب و جرح. یعنی دست زدن به جرم علیه اشخاص که تبعات حقوقی فراوانی برای افراد به بار می‌آورد. ضرب یعنی زدن که از نظر حقوقدانان به صدماتی گفته می‌شود که وارد کردن آنها موجب از هم گسیختگی ظاهری نسوج و خونریزی از بدن نمی‌شود. پس کسی که در یک نزاع شرکت می‌کند و موجب ایجاد کبودی، تورم، پیچ خوردن مفاصل و خون‌مردگی در بدن طرف دیگر درگیری می‌شود از نظر قانون مرتکب ضرب شده است. ضرب ممکن است با دست یا پا با تمام سنگینی بدن یا با استفاده از ابزاری مثل چوب، آهن یا سنگ اتفاق بیفتد، اما به هر حال ملاک تشخیص وارد کردن صدمه به بدن، آسیب ظاهری بدون خونریزی است. در مقابل، جرح به معنی زخم زدن به دیگری به آسیب‌هایی گفته می‌شود که با خونریزی ظاهری و بیرونی همراه باشد، مثل وقتی که کسی باعث ایجاد خراشیدگی، بریدگی یا پارگی در بدن فرد دیگری می‌شود. پس قطع عضو، سوختگی، شکستگی و بریدگی یا مواردی شبیه اینها جزو انواع جرح به حساب می‌روند.

جرح عضو عمدی

بیشتر کسانی که با دیگران درگیر می‌شوند شاید حتی به فکرشان نیز نرسد آسیبی که به آن فرد زده‌اند آنها را جزو مرتکبان جرح عمدی قرار داده است، اما وقتی خشم طغیان می‌کند کمتر کسی است که به عواقب آن فکر کند، ولی به هر حال نظر قانونگذار در مورد این دسته از افراد کاملاً واضح است. پس اگر شخصی به قصد قطع یا جرح عضو به دیگری صدمه بزند یا حتی قصد این عمل را نداشته باشد، ولی نوع عملش منجر به قطع یا جرح عضو شود مرتکب عمل عمدی شده است. مثل کسی که به قصد دور کردن کسی از صحنه درگیری یا ادب کردن او با چاقو به وی صدمه می‌زند. وقتی چنین افرادی در محضر دادگاه قرار می‌گیرند اعلام می‌کنند هیچ قصد قبلی برای قطع یا جرح عضو فرد مصدوم نداشته‌اند، اما قاضی به آنها خواهد گفت اگر چه او چنین قصدی نداشته، اما نوع وسیله‌ای که از آن برای انجام این کار استفاده کرده منجر به چنین نتیجه‌ای شده است.

بعضی اوقات نیز اتفاق می‌افتد فردی که دست به جرح عمدی زده نه قصد چنین کاری داشته و نه وسیله‌ای که از آن استفاده کرده یا نوع عملش باعث بروز صدمه شده، بلکه عمل او نسبت به طرف مقابل به واسطه پیری، بیماری، ضعف جسمانی یا سن کم مصدوم منجر به قطع یا جرح عضو شده در حالی که خودش (صدمه زننده) از این موضوع با خبر بوده است. اگر قاضی تشخیص دهد قطع یا جرح عضو عمدی است مصدوم می‌تواند تقاضای قصاص کند که اگر مجرمیت ضارب اثبات شود با رعایت شرایطی قصاص خواهد شد. به این ترتیب باید در قصاص بین اعضا تساوی باشد، یعنی اگر کسی دست راست دیگری را شکست دست راست او به تقاضای مصدوم شکسته شود یعنی هر عضو در مقابل همان عضو و همان محل در مقابل همان محل. البته در اینجا یک استثنا وجود دارد. به این صورت که اگر مجرم دست راست نداشته باشد دست چپ او و اگر دست چپ هم نداشته باشد پای او به جای دست قصاص می‌شود، ولی این قاعده در مورد سایر اعضا مثل گوش و چشم صدق نمی‌کند.

نکته: اگر قاضی تشخیص دهد قطع یا جرح عضو عمدی است مصدوم می‌تواند تقاضای قصاص کند که اگر مجرمیت ضارب اثبات شود با رعایت شرایطی قصاص خواهد شد

در مورد قصاص علاوه بر تساوی بین محل اعضا باید آنها را از نظر سالم بودن هم با یکدیگر مساوی باشند. برای همین در بعضی جراحات‌ها و سوختگی‌ها یا در مورد شکستگی استخوان‌ها که ممکن است قصاص موجب مرگ مجرم شود یا بیشتر از صدمه‌ای که وارد کرده صدمه ببیند به جای قصاص از او دیه گرفته می‌شود. در این میان گاه اتفاق می‌افتد یا شاکي از قصاص صرف نظر می‌کند یا شرط تساوی محقق نمی‌شود که در این صورت ضارب به 2 تا 5 سال حبس محکوم می‌شود. طبق قوانین آیین دادرسی کیفری، این میزان حبس با تحقق 4 شرط اتفاق می‌افتد یعنی صدمه وارده موجب نقصان یا شکستن یا از کار افتادن عضو مصدوم شود، صدمه

وارد منتهی به مرض دائمی فقدان یا نقص یکی از حواس یا منافع مصدوم شود، صدمه وارده منجر به از بین رفتن عقل مصدوم شود و قاضی تشخیص دهد که اقدام مجرم باعث اختلال در نظم و امنیت عمومی شده یا موجب شود وی یا دیگران جری و گستاخ شوند. حالا اگر چنین آسیبهایی پیش نیامده باشد ولی مجرم هنگام ایجاد صدمه از اسلحه یا چاقو یا ابزاری شبیه اینها استفاده کرده باشد به 3 ماه تا یکسال حبس محکوم خواهد شد.

نزاع دسته‌جمعی

اگر در یک درگیری بیش از 2 نفر شرکت کنند آن وقت آن درگیری به نزاع دسته‌جمعی تبدیل می‌شود که قوانین و تبعات حقوقی مخصوص به خودش را دارد. در این موارد قانونگذار برای هر یک از شرکت‌کنندگان در منازعه چه آسیب دیده باشند و چه آسیب‌زده باشند مجازات تعیین کرده آن هم به این علت که در درگیری شرکت کرده‌اند. در این شرایط در صورتی که منازعه به نقص عضو منتهی شود هر یک از شرکت‌کنندگان به حبس از 6 ماه تا 3 سال محکوم می‌شوند و اگر منازعه منتهی به ضرب و جرح شود هر یک به 3 ماه تا یکسال حبس.

البته در درگیری‌های دسته‌جمعی معمولاً شرکت‌کنندگان در آن بیان می‌کنند که قصد میانجیگری یا دفاع از خود را داشته‌اند که در هر صورت باید بتوانند گفته‌های خود را ثابت کنند، ولی به هر حال تشخیص این موضوع با قاضی است و اگر دادگاه تشخیص دهد که فردی در حال دفاع مشروع از خود بوده است از تمامی مجازات‌های مندرج در قانون معاف می‌شود.

چه دفاعی مشروع است

اثبات دفاع مشروع کار سختی است یعنی کار مشکلی است که فردی در محضر دادگاه بتواند ثابت کند برای دفاع از جان، مال و ناموس خود یا دیگری یا آزادی تن خود یا دیگری در برابر تجاوز یا خطر قریب‌الوقوع مرتکب اعمالی مثل قتل، ضرب و جرح که ذاتاً جرم محسوب می‌شوند، شده است. ولی به هر حال قانون می‌گوید وقتی دفاع فرد متناسب با تجاوز و خطر باشد و عمل او بیش از حد لازم نباشد، همچنین امکان توسل به ماموران انتظامی بدون وقت ممکن نباشد یا این که مداخله آنها در رفع تجاوز یا خطر موثر نباشد، دفاع مشروع به شمار می‌رود. پس وجود تمام این شرایط برای احراز دفاع مشروع ضروری است و اگر هر کدام از این شروط محقق نشود هیچ عمل دفاعی، مشروع تلقی نمی‌شود. در این میان توجه به این نکات نیز مهم است که دفاع از جان، ناموس، مال یا آزادی تن دیگری هنگامی مشروع تلقی می‌شود که او قدرت دفاع نداشته و نیاز به کمک داشته باشد.

این در حالی است که مقاومت در مقابل ماموران امنیتی و انتظامی هنگامی که مشغول انجام وظیفه هستند دفاع محسوب نمی‌شود، مگر این که ثابت شود آنها از حدود وظایفشان خارج شده‌اند و بیم آن می‌رود که عملیاتشان موجب قتل یا صدمه یا تعرض به ناموس شود که در این شرایط دفاع از خود در مقابل ماموران جایز خواهد بود.

مریم خباز / گروه جامعه